

Spelenderwijs op het woonwagenterrein

Onderzoek naar speel- en leermogelijkheden voor het woonwagenterrein, die sociaal-emotionele ontwikkeling bevorderen

Riene Decoene

Dit onderzoek biedt de mogelijkheid om leerkansen te creëren voor de huidige woonwagenbewoners. Leren gaat immers niet alleen via school, maar ook via spel. Dit zal verder aan het licht gebracht worden aan de hand van een literatuurstudie, die zich spreidt over vier topics: woonwagencultuur, onderwijs, spel en sociaal-emotioneel leren (SEL). Voor spel en SEL werden respectievelijk volgende theorieën gefilterd: flow- en zelfdeterminatietheorie en het CASEL framework.

Om betrokkenheid tijdens het onderzoek te vergroten werd er participatief gewerkt met Art Based Research methoden. Daarnaast werd er een expertinterview afgenomen bij Mobile School om na te gaan wat deze organisatie zou kunnen betekenen in het kader van sociaal-emotioneel leren via spel op het woonwagenterrein.

Hieruit is gebleken dat spel aanbieden op het terrein wel degelijk een meerwaarde zou zijn. Zo kunnen kinderen namelijk sociaal-emotionele vaardigheden aanleren, die ze in hun latere leven kunnen gebruiken. Bovendien draagt dit bij tot een positievere beeldvorming van de maatschappij naar de gemeenschap toe.

Daarom mondt dit artikel uit in ontwerpeisen voor een spelterrein.

In dit artikel ligt de focus op de ontwikkelings- en leermogelijkheden van de Leuvense woonwagenbewoners, meer bepaald de subgroep 'Rom'.

Zij verblijven op een residentieel terrein, bestaande uit één verhard, onbewoond plein, één hoofdgebouw en 26 standplaatsen. Eén standplaats bestaat uit een sanitair blok, maximaal één woongelegenheden (woonwagen of chalet) en eventueel één bijgebouw of kookcaravan (Stad Leuven, 2023).

Naar schatting verblijven hier 130 mensen, waarvan er ongeveer vijftig tussen nul en achttien jaar oud zijn. Er is dan ook sprake van overbevolking op het terrein. Dit werkt onder andere onhygiënische leefomstandigheden in de hand.

De Roms worden gezien als de meest kwetsbare groep van woonwagenbewoners. De kansen die zij missen, situeren zich op verschillende vlakken: vrije tijd, onderwijs, huisvesting, gezondheid ...

De bewoners geven aan dat ze verschillende interne en externe drempels ondervinden. Hierdoor sturen ze onder andere hun kinderen minder gemakkelijk of niet naar school. Dit wil niet zeggen dat ze zelf niet vragen naar speel- en leermogelijkheden op het terrein.

Het Leuvense woonwagenterrein heeft een eigen werking. Deze is afhankelijk van de dienst diversiteit en gelijke kansen, die behoort tot Stad Leuven.

In het verleden hebben zij reeds verschillende onderzoeken en acties ondernomen in verband met de toeleiding naar scholen, maar dit heeft niet de gewenste resultaten opgeleverd.

Hoewel er een positieve groei is in inschrijvingen, gaat ongeveer de helft van de lagereschoolkinderen niet of quasi niet (minder dan drie dagen per week) naar school.

De woonwagenwerking heeft daarom al eens een andere piste onder de loep genomen. Ze hebben 'Mobile School' gecontacteerd, maar wegens tijdsgebrek is er niets bruikbaar uit de bus gekomen. De werking zou dit graag terug tot leven roepen, omdat ze potentieel zien.

De opzet van dit onderzoek vertrekt dan ook vanuit de insteek van 'Mobile School'. Als de kinderen niet naar een leeromgeving kunnen, dan moet de leeromgeving naar de kinderen toekomen.

Literatuurstudie

1. Woonwagencultuur

De woonwagenbewoners vormen samen een gemeenschap met een eigen cultuur. Deze groep is vaak weinig gekend. Daarom wordt in wat volgt, geduid; wie woonwagenbewoners en specifiek Roms zijn, wat hun geschiedenis en cultuurvorming inhoudt, hoe het beleid van Vlaanderen rond woonwagenbewoners eruitziet en hoe de werking aan de slag gaat.

1.1 Woonwagenbewoners

Volgens de Vlaamse overheid (2013, geciteerd in Caritas Vlaanderen, 2022, p. 9) zijn woonwagenbewoners: "Personen die legaal in België verblijven en die wonen of woonden in een woonwagen of waarvan de ouders dat deden, met uitzondering van bewoners van campings of gebieden met weekendverblijven."

Belangrijk is wel om woonwagenbewoners niet over één kam te scheren. Er zijn namelijk drie subgroepen: Manoesjen of Sinti, Voyageurs en Roms (Caritas Vlaanderen, 2022).

Hiernaast bestaan er ook nog Roma. In Vlaanderen behoren zij niet tot de groep van woonwagenbewoners. Ze delen wel dezelfde etnische achtergrond, maar wonen niet in woonwagens (Huyghe, 2017; Reidsma, Juchtmans, Chakkar, & De Cuyper, 2020). Onderstaande tekening kan hierin verduidelijking brengen.

Figuur 1

Schematische indeling 'Roma en woonwagenbewoners'

Figuur 2: Schematische indeling 'Roma en woonwagenbewoners'

Opmerking. Overgenomen uit *Fundamenten voor een evenwichtige preventiepiramide i.v.m. schoolverzuim* (p. 11) door T. Huyghe, 2017 (<https://woonwagenbewoners.be/wp-content/uploads/2022/02/Fundamenten-voor-een-evenwichtige-preventiepiramide-i.v.m.-schoolverzuim.pdf>). Copyright 2017, T. Huyghe.

Volgens European Union Agency For Fundamental Rights (FRA) (2020) verblijven er circa 2300 woonwagenbewoners in Vlaanderen en Brussel. Daarvan verblijven er een 130-tal in Leuven. Deze gemeenschap bestaat voornamelijk uit Roms.

De kenmerken van Roms zijn (Caritas Vlaanderen, 2022; Minderhedenforum, z.d.; Reidsma et al., 2020): Ze bezitten een Belgische en/of Franse nationaliteit; De moedertaal is Romanes. De tweede taal is Frans. Enkelen beheersen ook het Nederlands; Ze leven traditioneel in woonwagens en het is de meest kwetsbare groep van woonwagenbewoners.

1.2 Geschiedenis & cultuur

Om een beeld te krijgen van de Romgeschiedenis en -cultuur is er een sprong in de tijd nodig. De eerste migratiestroom, eeuwen geleden, houdt de tocht van Noord-India naar Oost-Europa in. Het is pas sinds de afschaffing van de slavernij in Roemenië en Moldavië, eind negentiende eeuw, dat Roms migreerden richting België (Agentschap Opgroeien, 2023; Huyghe, 2017; Minderhedenforum, z.d.; Reidsma et al., 2020).

De eeuwenlange uitsluitingen laten littekens na, zoals een wederzijds wantrouwen tussen de woonwagenbewoners en de maatschappij (Huyghe, 2017; Minderhedenforum, z.d.; Reidsma et al., 2020; Visser, Godefroidt, Wouters, Devos, & Hottart, 2022).

Daarnaast droeg deze geschiedenis bij tot de vorming van een culturele identiteit (Reidsma et al., 2020), bestaande uit een aantal typerende kenmerken.

Als eerste is de woonwagen hét symbool van de cultuur (Minderhedenforum, z.d.).

Het belang van familie vormt een volgend kenmerk. Er ontstond namelijk doorheen de geschiedenis een onderlinge solidariteit (Minderhedenforum, z.d.; Reidsma et al., 2020).

Als derde behoren vrije opvoeding, onderhandeling en genderstereotypering tot hun culturele tradities en gebruiken (Minderhedenforum, z.d.; Reidsma et al., 2020).

Woonwagenbewoners leven vooral in een hier-en-nu mentaliteit, die ontstaan is vanuit een overlevingsmodus (Minderhedenforum, z.d.; Reidsma et al., 2020).

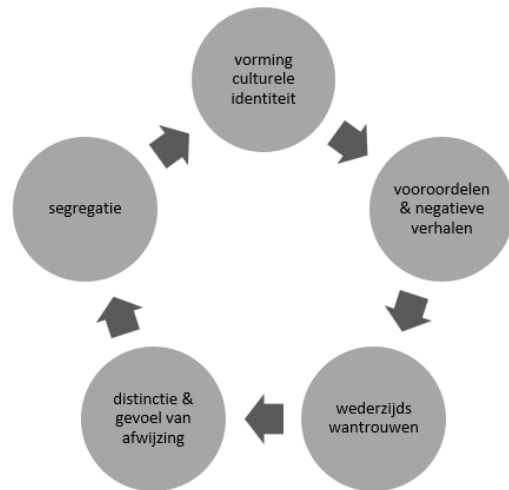
Tot slot worden woonwagenbewoners vaak gekenmerkt als flexibel, creatief en zelfstandig (Minderhedenforum, z.d.; Reidsma et al., 2020).

Hoewel de vorming van een (culturele) identiteit als iets positief en belangrijk kan beschouwd worden, zorgt dit, samen met het wantrouwen van de maatschappij, voor het in stand houden van stereotypering en segregatie (Reidsma et al., 2020; Visser et al., 2022).

Volgende, zelfgemaakte figuur geeft dit schematisch weer.

Figuur 2

Wisselwerking tussen cultuurvorming en uitsluitingsmechanismen^a

^aReidsma et al. (2020) en Visser et al. (2022)

Tot slot is het belangrijk om stil te staan bij het residentieel karakter van het terrein. De Vlaamse Overheid heeft namelijk beslist om het beleid rond residentieel woonwagenterreinen te schrappen uit het integratie- en inburgeringsdecreet. Het kenmerk 'residentieel' zou namelijk maatschappelijke integratie in de hand werken (Danckaers, 2019; Reidsma et al., 2020). Dit impliceert dat reguliere ondersteuning voldoende zou moeten zijn, maar in realiteit is outreachende en doelgroepspecifieke ondersteuning onontbeerlijk (Woonwagenwerking, z.d.).

De woonwagenwerking neemt dit laatste ter harte. Zij proberen om via outreachende ondersteuning zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie te verhogen. De visie van de werking steunt dan ook op het principe van 'empowerment' van Van Regenmortel (2002, p.76).

Het voorgaande kan samengevat worden in vier punten;

- (1) De woonwagengemeenschap bestaat uit verschillende subgroepen. Op het Leuvense terrein verblijft voornamelijk de meest kwetsbare groep, de Roms.
- (2) Door de geschiedenis én de wisselwerking tussen cultuurvorming en uitsluitingsmechanismen heerst er een wederzijds wantrouwen van en naar instituties.
- (3) De Vlaamse Overheid schrapt residentiële terreinen uit het integratie- en inburgeringsdecreet.
- (4) Participatieve, doelgroepspecifieke en outreachende activiteiten zijn noodzakelijk om op lokaal niveau te werken met woonwagenbewoners.

2. Onderwijs, StreetSmart Wheels en leren

In de titel staat het woord 'spelonderwijs', wat ontleed kan worden in twee delen: spel en onderwijs. In eerste instantie wordt het thema onderwijs belicht. Daarna wordt StreetSmart Wheels besproken en tot slot wordt er ingegaan op het begrip 'leren'.

2.1 Onderwijs

Alle kinderen, ook minderheidsgroepen, hebben recht op onderwijs (Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, 1989). In Vlaanderen wordt dit recht vertaald naar een leerplicht (Vlaamse Overheid, 2008), maar de Vlaamse Overheid kan dit niet voor iedereen realiseren.

Het onderzoek van Unia in 2017 wijst uit dat er naar schatting 63 leerplichtige Romkinderen zijn op elf residentiële terreinen. Slechts vijftien van hen zijn ingeschreven in het regulier lager onderwijs. In het buitengewoon lager onderwijs is dit aandeel groter: 22 van de 63 kinderen. Volgens FRA (2020) gaat slechts 39% van alle woonwagenbewoners in België naar school.

Roms zijn het minst vertegenwoordigd binnen formeel onderwijs. Dit heeft te maken met hun precare situatie, waarin overleven het belangrijkste is. Onderwijs staat daardoor lager op de prioriteitenlijst (Kinderrechtencommissariaat, 2014; Unia, 2017). Daarnaast spelen de culturele identiteit, sociaal-economische status, taalbarrière, onwetendheid, negatieve beeldvorming, historiek, segregatie en wantouwen een rol (Reidsma et al., 2020; Unia, 2017).

2.2 StreetSmart Wheels

StreetSmart Wheels is een onderdeel van de organisatie Mobile School, opgericht door Arnoud Raskin. Deze organisatie zet zich in voor straatkinderen (MobileSchool.org, z.d.). Mobile School wil hun potentieel naar boven halen zodat ook zij kunnen deelnemen en bijdragen aan de samenleving (MobileSchool.org, 2022).

StreetSmart Wheels is een methode die ze hiervoor hanteren. Aan de hand van een bord op wielen wordt er op straat een veilige en speelse leeromgeving gecreëerd. Ze werken dus outreachend. Dit bord is makkelijk verplaatsbaar en uitschuifbaar. Hier kunnen steeds educatieve, straatbestendige en cultuursensitieve panelen aan bevestigd worden (MobileSchool.org, z.d.).

2.3 Leren

Artikel 29 van het Kinderrechtenverdrag beschrijft de doelstellingen van onderwijs. Hierin gaat het niet alleen over de cognitieve vaardigheden, lezen en rekenen, maar ook over talent- en sociaal-emotionele ontwikkeling (Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, 1989).

In casu wordt er dus gesproken over leren in de enge en brede zin van het woord. Leren in de enge zin houdt de schoolse vaardigheden in: lezen, spellen en rekenen. Leren in de brede zin gaat over het verkrijgen van nieuwe vaardigheden, kennis en gedragingen (De Coster, 2023). Leren in de brede zin kan onder andere via spel.

2.4 Synopsis

Onderwijs is een recht, maar omwille van diverse interne en externe factoren kunnen woonwagengedragers niet optimaal genieten van het schoolaanbod.

Mobile School is een organisatie die zich inzet om kwetsbare kinderen ontwikkelingskansen te geven. Ze geloven in de capaciteiten, talenten en mogelijkheden van deze kinderen. Bij StreetSmart Wheels trekken ze met een bord op wielen de straat op om kinderen cruciale kennis bij te brengen.

Leren kan op twee manieren bekeken worden; in de enge en brede zin van het woord. In wat volgt zal er gefocust worden op de brede zin; het leren van nieuwe vaardigheden, kennis en gedragingen (via spel).

3. Spel

In deze paragraaf gaat het over het concept 'spel'. Eerst zal het begrip 'spel' gedefinieerd worden en vervolgens zullen enkele aansluitende theorieën belicht worden.

Spel heeft al eeuwenlang een onzekere definitie. Om toch kadering te geven, worden de steeds terugkomende kenmerken aangehaald. Deze heeft Martens (2023) geëxpliciteerd aan de hand van wetenschappelijke literatuur (Einsiedler, 1991; Gray, 2015; Huizinga, 1949). Volgens Martens (2023) is spel: vrijwillig, plezierig, meeslepend, spannend, autotelisch, doen alsof, plaats- en tijdgebonden én zorgt het voor vrijheid en autonomie.

Een theorie die sterk aansluit bij het begrip 'spel', is de zelfdeterminatietheorie (ZDT) van Ryan en Deci (2000). Deze theorie zegt dat drie psychologische behoeften vervuld moeten worden om tot intrinsieke motivatie (of flow) te komen.

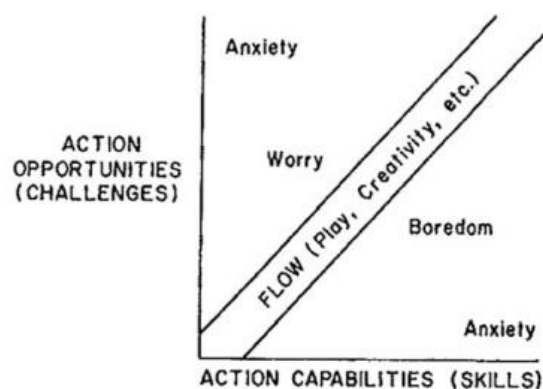
Autonomie, één van de psychologische behoeften van de ZDT, komt zelfs letterlijk aan bod in de beschreven kenmerken. Dat betekent niet dat de begeleider niets moet ondernemen. Er moet namelijk een leerrijke omgeving gecreëerd worden, waarin nieuwsgierigheid geprikkeld wordt (Martens, 2023).

Naast autonomie beschrijft de ZDT nog twee andere behoeften. Eén daarvan is **competentie**; het bezitten van vaardigheden om iets te kunnen realiseren (Ryan & Deci, 2000).

Dit is een component dat ook in de flowtheorie (Csikszentmihalyi, 2014) een prominente rol vervult. Om tot intens en plezierig spelen (een flow) te komen, moeten er twee elementen in evenwicht zijn. Er moet voldoende **uitdaging** zijn, maar het moet ook binnen het kunnen van de persoon liggen (**vaardigheden**). Als deze in balans zijn, is de kans op succeservaringen groter.

Figuur 4

"Model of the Flow State" van Csikszentmihalyi (2014)

Opmerking. Overgenomen uit *Flow and the Foundations of Positive Psychology* (p. 147) door M. Csikszentmihalyi, 2014 (https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-017-9088-8_10). Copyright 2014, Springer Science+Business Media Dordrecht.

Tot slot staat **verbondenheid** in verband met de sociale en emotionele functie van spel. Spel brengt immers verschillende soorten van emoties, gedragingen en houdingen met zich mee. Dit laten kinderen enkel zien in een veilige en verbindende context (Martens, 2023). Het gedrag dat iemand dan stelt, wordt door anderen goed- of afgekeurd. Het is dan de bedoeling om het gedrag daarop af te stemmen en eventueel bij te sturen. Er is dus in spel sprake van sociale interactie (Martens, 2023; Verbeek, z.d.).

Er kan geconcludeerd worden dat spel een complex en moeilijk definieerbaar begrip is. Enkele kenmerken komen wel steeds terug. Hierin zijn er ook associaties met de flow- en zelfdeterminatietheorie. Om tot intens spelen te komen moet een kind immers een intrinsieke motivatie hebben. Daarvoor heeft het kind enerzijds voldoende uitdaging met enige mogelijkheid tot autonomie nodig en anderzijds voldoende vaardigheden, waarin het zich competent voelt. Dit alles moet plaatsvinden in een veilige omgeving, waar verbondenheid aanwezig is. Via spel kunnen er ook competenties aangeleerd worden, zoals sociale en emotionele vaardigheden. Sociaal-emotioneel leren wordt in het volgend deel verder behandeld.

4. Sociaal-emotioneel leren

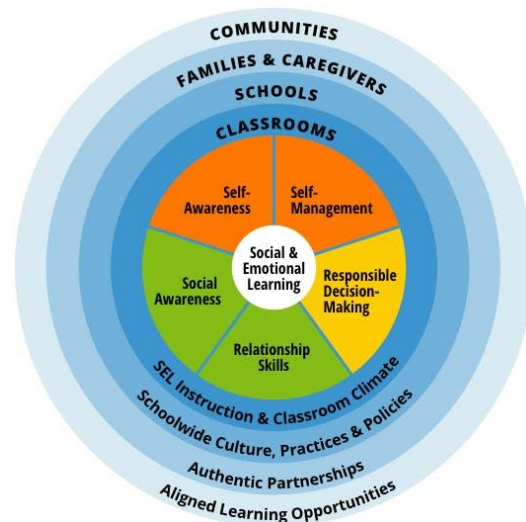
Sociaal-emotioneel leren bestaat uit twee delen, namelijk 'sociaal-emotioneel' en 'leren'. Leren is in een vorige deel al aan bod gekomen. Dus nu zal de focus liggen op het sociaal-emotionele.

Ontwikkeling houdt in dat een kind groeit, fases doorloopt of competenties internaliseert. Om tot een 'optimale' sociaal-emotionele ontwikkeling (SEO) te komen, speelt er een onderliggend proces mee. Dit proces wordt ook wel sociaal-emotioneel leren (SEL) genoemd (van Overveld, 2023).

Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning (CASEL) brengt de sociaal-emotionele vaardigheden onder in vijf competentiedomeinen. Deze worden op hun beurt weer onderverdeeld in drie competentiegroepen (CASEL, z.d.; van Overveld, 2023). CASEL heeft dit samengevat in een schema: het 'CASEL framework' of 'CASEL wheel'.

Figuur 5

CASEL framework, beter gekend als het CASEL wheel

Opmerking. Overgenomen uit *Fundamentals of SEL* door CASEL, z.d. (<https://casel.org/fundamentals-of-sel/>). Copyright 2024, CASEL.

De vijfcompetentiedomeinen zijn dus de volgende: besef van zichzelf, zelfmanagement, besef van de ander, relaties hanteren en keuzes maken.

De oranje, groene en gele kleuren verwijzen naar de drie competentiegroepen. Het gaat respectievelijk over de ik-, jij- en wij-competenties.

Verder zijn er verschillende cirkels te zien. Dit zijn de systemen waarin SEL kan aangeleerd en toegepast worden. Deze staan in verbinding met elkaar (CASEL, z.d.; van Overveld, 2023).

De ik-competenties omvatten het emotionele luik. De competentiedomeinen die hierbij horen, zijn: besef van zichzelf en zelfmanagement. Drie belangrijke aspecten hierbij zijn: lichaamssignalen herkennen, emotietaal gebruiken en emotieregulatie (CASEL, z.d.; UNESCO, 2020; van Overveld, 2023).

Het sociale luik is aanwezig bij de jij-competenties. Hierbij horen de twee groene competentiedomeinen. Hier zijn empathie, lichaamstaal en sociale vaardigheden belangrijke componenten (CASEL, z.d.; UNESCO, 2020; van Overveld, 2023).

Keuzes maken hoort bij de wij-competenties, ook wel morele competenties genoemd. Hier kruisen de ik- en jij-competenties elkaar. Het gaat hier over moreel redeneren en handelen in functie van zichzelf en de ander (CASEL, z.d.; UNESCO, 2020; van Overveld, 2023).

Tot slot toont onderzoek aan dat SEL positieve resultaten in de hand werkt (Payton, Weissberg, Durlak, Dymnicki, Taylor, Schellinger, & Pacha, 2008; UNESCO, 2020). Zo zagen ze enerzijds een daling van gedragsproblemen en stress én anderzijds een stijging in fysieke en geestelijke gezondheid, pro-sociaal gedrag en schoolse vaardigheden.

Het blijkt dus dat SEO en SEL nauw verbonden zijn met elkaar. SEL draagt immers bij tot SEO.

SEL gaat over het internaliseren van vaardigheden, kennis en houdingen in verschillende contexten. Deze elementen zijn ondergebracht in een schema, het 'CASEL Framework'.

Tot slot is aangetoond dat SEL niet alleen een positieve invloed heeft op sociaal-emotionele vaardigheden, maar ook op schoolse vaardigheden.

Onderzoeksdoel en onderzoeksvragen

Het speelplein op het terrein heeft als doel om de woonwagenkinderen sociaal-emotionele vaardigheden aan te leren, waardoor ze op een volwaardige manier kunnen participeren aan de samenleving. Daarnaast draagt dit bij tot het creëren van een positief beeld van de buitenwereld naar het terrein toe.

De onderzoeksvraag die hieruit voortvloeit, is: 'Welke criteria zien woonwagenbewoners als noodzakelijk bij het co-creëren van een educatief speelplein, dat bijdraagt tot de sociaal-emotionele ontwikkeling van woonwagenkinderen?'

Deelvragen hierbij zijn:

- 1) Welke elementen van de woonwagencultuur kunnen ingezet worden voor het co-creëren van een educatief speelplein, volgens de volwassen woonwagenbewoners?
- 2) Aan welke vaardigheden bij de ontwikkeling van kinderen hechten volwassen woonwagenbewoners belang?
- 3) Wat verstaan woonwagenkinderen onder spel?
- 4) Hoe zouden de kinderen hun plein aanpassen opdat ze tot spelend leren kunnen komen?
- 5) Op welke manier beïnvloedt StreetSmart Wheels de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen?
- 6) Aan welke criteria zou het speelplein moeten voldoen, indien de vorige resultaten mee in rekening gebracht worden?

Methode

1. Onderzoekspopulatie

Het onderzoek heeft een kwalitatief karakter. Dit wil zeggen dat het onderzoek zich richt op slechts enkele bewoners. De steekproefselectie betreft hier vijf kinderen van acht tot twaalf jaar én drie volwassenen.

Deze doelgroep staat niet gemakkelijk open voor onderzoek. De steekproefselectie gebeurt dus bewust (van der Donk & van Lanen, 2021). De bewoners die ervoor zouden kunnen openstaan, worden benaderd. Het is daarbij belangrijk dat er geëxpliciteerd wordt dat het gaat om een participatief onderzoek.

2. Procedures, ethiek en instrumenten

Bij de eerste vier deelvragen zullen er Art Based Research (ABR) methoden toegepast worden. Op die manier wordt de taaldrempel gereduceerd en de betrokkenheid vergroot. Deze methode draagt bij tot een empowerend en participatief onderzoek. Een nadeel van Art Based Research is dat het een tijdrovende en intensieve methode is (van der Donk & van Lanen, 2021; Van der Vaart, 2021; Van Hove, 2008). Voor de voorlaatste deelvraag vindt er een expertinterview plaats en de laatste deelvraag resulteert in een ontwerp.

Elke volwassene ondertekent de 'geïnformeerde toestemming'. Op die manier geven ze goedkeuring om deel te nemen aan het onderzoek. Daarin wordt ook hun anonimiteit gegarandeerd (van der Donk & van Lanen, 2021). Deze 'geïnformeerde toestemming' zal mondeling toegelicht worden, aangezien lezen meestal niet tot hun vaardigheden beschikt.

Bij de derde en vierde deelvraag richt het onderzoek zich op kinderen. Daarom wordt de 'geïnformeerde toestemming' ondertekend door de ouder(s) (van der Donk & van Lanen, 2021).

2.1 Cultuur en co-creatie met de volwassen woonwaggebewoners

In de literatuur werden al enkele cultuurelementen besproken, maar om meer onderliggende gevoelsfactoren aan het licht te brengen, wordt er gebruikt gemaakt van photo-elicitation.

De onderzoeker biedt een reeks foto's aan, waaruit de respondent één of meerdere foto's kiest om zijn perspectief, gedachtegang of gevoel toe te lichten (Coemans, z.d.; van Daele & Piessens, 2021).

Een gevoeligheid is dat de foto's reeds uitgekozen zijn door de onderzoeker zelf, waardoor deze onderhevig kunnen zijn aan diens perspectief (Coemans, z.d.; van der Donk & van Lanen, 2021).

Om toch enigszins richting te creëren wordt er gewerkt met een interviewleidraad. Deze is semigestructureerd, want zo blijft er de mogelijkheid om extra verdiepende bijvragen te stellen (Michelbrink, 2016; van der Donk & van Lanen, 2021).

2.2 Vaardigheden en ontwikkeling

Hier wordt er wordt gewerkt met photo-elicitation. De eerste en tweede deelvraag worden simultaan bevraagd.

2.3 Begrip spel

Vervolgens ligt de focus op kinderen. Voor deze vraag wordt een alternatieve, beeldende dataverzamelmethode gehanteerd.

De kinderen maken een collage over: 'Wat is spel?' Hiervoor krijgen ze knutselmateriaal én kaartjes met spelmateriaal en situaties op aangereikt.

Tijdens het maken van deze collage vindt er een gesprek plaats aan de hand van een semigestructureerde vragenlijst.

Elk kind krijgt een apart onderzoeksmoment. Zo beïnvloeden de kinderen elkaars gedachtegangen niet.

2.4 Aanpassing plein

Om op deze deelvraag antwoord te bieden wordt er gewerkt volgens het principe van 'Lomap' en (re)constructie.

Lomap was een fotoapplicatie waarmee jongeren hun buurt in kaart konden brengen. Eerst maakten de jongeren een foto van de buurt en vervolgens kenden ze hier kleurcodes en domeinen aan toe (JES, z.d.).

Lomap kan dus gezien worden als een combinatie van foto-elicitation en het gebruik van een waarderingschaal (Coemans, z.d.; van der Donk & van Lanen, 2021).

Er zijn aanpassingen nodig, aangezien de app niet meer toegankelijk is en de kinderen geen gepast materiaal hebben om foto's te nemen. Bovendien moeten de domeinen aansluiten bij hun leefwereld.

Daarom worden er foto's van verschillende buurten genomen. Deze worden individueel voorgelegd aan de kinderen. Zij kennen hier vervolgens kleuren en domeinen aan toe. De kleuren zijn gebaseerd op een waarderingsschaal.

Figuur 7

Eigen ontworpen waarderingsschaal met vijf gekleurde smileys

Op basis van de resultaten uit alle voorgaande deelvragen worden er uitgeknipte spelelementen aangereikt. Hiermee maken de kinderen een nieuw speelplein op papier. Dit mondt uit in een soort tekening.

2.5 Invloed StreetSmart Wheels op SEO

Deze deelvraag vraagt een andere aanpak dan ABR, namelijk een interview. Dit zal uitgevoerd worden met een medewerker van Mobile School. Hier wordt een semigestructureerde vragenlijst voor gehanteerd (van der Donk & van Lanen, 2021). De topics van de leidraad zijn opgesteld vanuit het theoretisch kader. Er wordt ingegaan op de werking, cultuur, SEO en de theorieën rond spel.

2.6 Criteria

Tot slot worden er op basis van voorgaande data criteria vastgelegd, die een antwoord moet geven op de laatste deelvraag.

Die criteria worden alvorens finaal opgesteld te worden, afgetoetst bij de respondenten en de werking. Na goedkeuring worden deze vertaald naar ontwerpeisen.

Dat is dan ook het antwoord op de hoofdvraag van dit onderzoek: 'Welke criteria zien woonwageneigenaren als noodzakelijk bij het co-creëren van een educatief speelplein, dat bijdraagt tot de sociaal-emotionele ontwikkeling van woonwageneigenaren?'

3. Analyses

Om de minder gestructureerde data te verwerken, werden er analyses uitgevoerd. Hiervoor zijn er verschillende codeerbomen gebruikt.

Bij de eerste en tweede deelvraag rond (1) woonwagencultuur en co-creatie met de volwassen woonwageneigenaren en (2) vaardigheden en ontwikkeling, zijn de veldnotities verwerkt aan de hand van een klassiek codeerschema. De gehanteerde codes zijn: cultuur; sociaal-emotionele ontwikkeling; schools leren; positieve en negatieve invloed op ontwikkeling van kinderen; positieve, neutrale en negatieve ervaring met instituties; positieve en negatieve suggestie.

Een vergelijkende analyse vond plaats bij de derde deelvraag rond het begrip spel. De veldnotities werden langs elkaar gehouden om conclusies te kunnen afleiden.

De vierde deelvraag, waarbij de kinderen hun plein gingen aanpassen, was opgesplitst in twee delen. De analyse is dan ook voor beide delen anders.

Voor het eerste deel is een codeerschema gebruikt. De codes lagen op voorhand vast, want dat waren namelijk de kleuren en domeinen. Deze werden al toegekend door de kinderen zelf.

Bij het tweede deel werd er gebruik gemaakt van een kwantitatieve en kwalitatieve analyse. Enerzijds werden de spelelementen geteld, anderzijds werd er rekening gehouden met de citaten.

Het expertinterview over Street Smart Wheels, verbonden aan de vijfde deelvraag, is ontleed aan de hand van volgende codes: cultuursensitief werken; sociaal-emotioneel en schools leren; play-based learning; autonomie, verbondenheid en competentie van de zelfdeterminatietheorie; visie en structuur van Mobile School; taak van de jeugdwerker.

'Ma ja, ze kijken gewoon wat negatief naar ons. Altijd in het Frans beginnen tegen ons, maar ik kan ook Nederlands. Da's racisme hè, snapt ge (VW1)?'

Hij zegt ook dat er naar elk individu afzonderlijk gekeken moet worden. Hij bevestigt dat er gelijkenissen zijn zoals de wooneenheid, maar dat wil niet zeggen dat iedereen over één kam geschoren mag worden.

Degeling vertelt dat de mobiele school wel kijkt naar de persoon in zijn geheel.

Resultaten

Tijdens de dataverzameling zijn er enkele complicaties opgetreden.

De oorspronkelijk ABR-methode, photo-elicitation, is naderhand niet meer gebruikt bij het gesprek met de volwassenen. Het bleek een hogere drempel te zijn.

De ABR-methoden bij de vijf kinderen zijn op verschillende momenten afgenomen. Bij het ontwerpen van het speelplein was respondent A afwezig.

Oorspronkelijk was het de bedoeling om een observatie te doen bij StreetSmart Wheels, maar wegens omstandigheden was dit niet mogelijk. In plaats hiervan is er een expertinterview geweest met Mobile School.

Alle andere onderzoeksmethoden zijn uitgevoerd zoals hierboven beschreven en monden uit in onderstaande resultaten.

In wat volgt worden de volwassen respondenten aangeduid met 'VWx', waarbij x staat voor een getal. De kinderen worden benoemd als 'respondent y', waarbij y staat voor een letter.

1. Cultuur en co-creatie met volwassen woonwag-bewoners

1.1 Culturele kwetsuren

VW1 geeft aan dat iedereen Frans spreekt op het terrein, maar er is ook een deel dat de Nederlandse taal beheert. VW1 benoemt het als negatief dat mensen ervan uitgaan dat ze enkel Frans kunnen.

1.2 Leefomstandigheden

Er is weinig plaats om te wonen, leven en spelen. VW2 geeft aan dat ze niet veel buiten doen, omdat er niet veel is.

De bewoners vertellen dat ze een leefloot bezitten en geen grote kosten kunnen doen. Zo werd door één van de volwassenen afgeraden om te voetballen, omdat de schade van een bal aan een woonwagen geld kost.

Daarnaast is netheid voor de bewoners een topic. Eén van de geïnterviewde bewoners geeft aan dat het terrein er vuil bij ligt en er daardoor een negatief beeld over hen wordt gevormd. Hij stelt dan ook voor om op het speelplein vaststaande vuilbakken te plaatsen.

1.3 Sociaal aspect

De samenkomst van woonwagbewoners wordt door de drie respondenten aangehaald als een veel voorkomend fenomeen.

Twee van de drie respondenten geven aan dat een zitplaats een meerwaarde zou zijn om enerzijds samen te komen en anderzijds om de kinderen in het oog te houden.

2. Vaardigheden ontwikkeling

2.1 Schoolse vaardigheid

De belangrijkste vaardigheid die kinderen moeten ontwikkelen volgens VW1 is 'de Nederlandse taal beheersen', maar ze krijgen, volgens hem, niet de kans om het te leren.

Is er iets wat jij in je leven hebt gemist?

–

'Alles! Ja, ik ben wel naar school geweest, ma ja, ik zat dan in een klas met allemaal kinderen van hier. Ja, dan leer je geen Nederlands hè (VW1).'

Een bord met educatieve oefeningen ophangen op het speelterrein, ziet VW1 niet direct als geschikt. Hij denkt dat het zou kunnen helpen, maar de keerzijde van de medaille is, volgens hem, dat het snel stuk zou gaan.

2.2 Spelen versus leren

De volwassenen geven aan dat spelen 'samen' gebeurt. Ze erkennen dat (buiten)spelen goed is voor kinderen, maar geven hier geen argumenten voor.

Leren gebeurt volgens de geïnterviewde woonwagenbewoners op een schoolse manier. Spel en leren staan, volgens hen, los van elkaar.

'Spel is één van de krachtigste vormen van leren, omdat: het super motiverend is, er veel pedagogische doelen achter zitten, je ermee kunt variëren, het duurzaam is, want kinderen worden het nooit moe (S. Degeling, persoonlijke communicatie, 12 april 2024).'

en Degeling, daarentegen, geeft aan dat Mobile School wel een combinatie aanreikt van spel en leren.

Hij benoemt het als spelenderwijs leren. Dit wil, volgens hem, zeggen dat kinderen zich op verschillende vlakken kunnen ontwikkelen.

Bovendien werpt Degeling ook een genuanceerde blik op het begrip school. Hij duidt dat school wel in de benaming zit, maar dit in wezen niet ervaren wordt. De reden die hij hiervoor geeft is dat er bij StreetSmart Wheels gewerkt wordt vanuit een visie van bottom-up en eigenwaarde.

Dit wil niet zeggen dat hij het belang van onderwijs ontkent. Integendeel, hij ziet de mobiele en formele school als complementair.

3. Begrip spel

De eerste reactie van de kinderen op de vraag 'Wat is spel?', was voetbal. Later volgde ook verstoppertje. Tegen het einde zei respondent E dat ze met enkele kinderen ook doet aan 'doen-alsof spel'. Zo spelen ze onder andere klassituaties na.

Vier van de vijf kinderen plakten een lachende smiley op hun collage. Ook zeiden vier van de vijf kinderen dat spelen wil zeggen dat ze met vrienden dingen doen.

Spel wordt door de kinderen aanzien als iets actief. Lezen en ruzie maken zijn voorbeelden van wat de kinderen 'niet spelen' noemen.

4. Aanpassing plein

4.1 Ondergrond

De rubberen matten werden door drie van de vier kinderen gebruikt bij het maken van de tekening. Ze gaven hiervoor als redenen dat erop gespeeld kan worden en dat het zacht is.

Eén van de kinderen zei dat het beton dat nu op het plein ligt, goed is. Zij gebruikte daarnaast ook gras op haar tekening.

Niemand van de kinderen heeft gebruik gemaakt van een grasmat. Eén van de volwassen respondenten haalde dit wel aan als interessant. Op die manier is het minder gevaarlijk en blijven de schoenen proper, volgens hem.

4.2 Speeltoestellen

Op twee van de vier tekeningen is er een glijbaan geplakt. Ook de andere respondenten gaven aan bij de lomap-methodiek dat een glijbaan wel leuk is, maar deze mag dan niet te klein zijn.

Respondent A en E geven aan bij de foto van 'het grasplein met een bankje' dat dit saai is, omdat er niets te doen is.

Respondent B deelde mee dat speeltoestellen mogen, maar dan moet het wel uitdagend genoeg zijn.

Degeling beaamt dat iedereen uitgedaagd moet blijven worden op basis van diens kennis en kunde.

De nestschommel behaalde een totaalscore van vier op vier. Ook respondent A, die niet aanwezig was bij het maken van de tekening, gaf bij de lomap-methodiek een groene kleur aan de nestschommel.

Ze gaven hier twee redenen voor. Ten eerste vinden ze schommels heel leuk en ten tweede kunnen ze daar met vrienden in.

Op twee tekeningen waren gewone schommels te zien en op één een bandenschommel. Ook de ouders gaven de suggestie van een schommel.

Andere speeltoestellen die ter sprake kwamen, waren de wip en de draaischijf. Deze werden door de kinderen respectievelijk één en twee keer gebruikt. De wip werd door de volwassen respondenten meermaals gesuggereerd.

Daarnaast werd er door twee kinderen een trampoline gekozen. Tijdens een interview met een volwassene kwam er een groepje jonge tienermama's voorbij. Zij mengden zich even in het gesprek. Hierin zeiden ze dat ze ook graag gebruik zouden maken van een trampoline.

Tot slot stond er op elke tekening een soort klimtoestel in de vorm van een muur, net of rek.

4.3 Sport

Respondent B en C willen sportmogelijkheden. Op beide tekeningen staat een basketbalring en een basketbal, maar de voorkeur gaat uit naar voetbal. Ze hebben in totaal zeven voetballen en vier goals op hun tekening staan. Ook respondent E heeft twee goals en een voetbal.

Andere sportmogelijkheden die gegeven werden waren skaten en pingpongen. In totaal waren er vier pingpongtafels terug te zien op drie tekeningen.

4.4 Muziek

Over muziek zijn de meningen verdeeld. Twee van de vijf kinderen wensen het en drie kinderen keuren het af.

Voor respondent C mag er wel muziek zijn, maar niet in de vorm van een muziekmuur.

4.5 Esthetiek

Respondent D geeft aan dat ze kleur en natuur mooi vindt. Dat gaf respondent E bij het maken van de tekening ook aan.

Zij heeft bovendien twee vuilnisbakken op het speelterrein gezet. Netheid werd eerder al aangehaald door de volwassen woonwagewoners als belangrijk.

4.6 Andere

In de tekeningen passeerden nog enkele andere suggesties.

Als eerste werd er door drie personen een zitplaats gebruikt. Hierboven is reeds aangehaald dat twee van de drie volwassenen een zitplaats als meerwaarde zien.

Daarnaast is er op de tekening van respondent E nog een caravan, een omheining en een mobiele school te vinden.

Tot slot zijn er vier voorwerpen nooit gebruikt geweest: graffiti, een muur, een krijtbord en een hangmat.

5. Invloed StreetSmart Wheels op SEO

5.1 Werking

Degeling vertelt dat ze onder andere met StreetSmart Wheels jeugdwerk efficiënter willen maken en sociale impact willen creëren, maar daar is duurzaamheid voor nodig. Dus hij duidt dat er een vaste structuur moet zijn binnen de werking, die systematisch aan de slag gaat, opdat een mobiele school kan geïmplementeerd worden. Zij worden, volgens Degeling, namelijk aanzien als de experts, want ze kennen de gasten, de taal ... Die gasten zijn, naar zijn mening, straatkinderen in de ruime zin van het woord.

5.2 Visie

De visie van de mobiele school werd uiteengezet door Degeling. Hij vertelt hierbij dat ze zich richten op het holistische, positieve en het ontwikkelen van self-esteem.

Degeling gaf aan dat de ZDT intrinsiek verweven zit in methodiek van de mobiele school.

Ten eerste moet er de mogelijkheid zijn dat de jongeren **autonomie** kunnen opnemen. Dit kan volgens Degeling in kleine dingen zitten: na de sessie de school schoonmaken, sluiten, naar een plek rijden ...

Daarnaast focust de mobiele school op **verbondenheid**. Degeling benadrukt dat het belangrijk is om vertrouwen op te bouwen tussen de jongeren enerzijds én de jongeren en de volwassenen anderzijds. Ze willen namelijk een positieve bende creëren. Volgens Degeling faciliteert spel dit.

Tot slot concentreert de mobiele school zich op wat de jongeren wel kunnen. Zo verklaart Degeling dat StreetSmart Wheels ervoor zorgt dat de jongeren hun talenten en **competenties** ontdekken en ontwikkelen.

5.3 Sociaal-emotioneel leren

'Ge gaat nooit de leercurve bereiken die dat ge door spel kunt bereiken dan als ge dat veel formeler aanpakt (S. Degeling, persoonlijke communicatie, 12 april 2024).'

Degeling haalde aan dat spel invloed heeft op verschillende ontwikkelingsvlakken, waaronder het sociaal-emotionele. Tijdens het spelen maken kinderen namelijk kennis met: teamsfeer, zich aan de regels houden, conflicten, hun beurt afwachten, instructies opvolgen, samen spelen, samenwerken, winst en verlies ...

'Dus eigenlijk door die spelletjes voedt ge de vaardigheden die ge in uw echte leven, in uw volwassen leven, gaat nodig hebben (S. Degeling, persoonlijke communicatie, 12 april 2024).'

Degeling rapporteerde dat kinderen in een veilige omgeving, die gecreëerd kan worden door spel en de mobiele school, in aanraking kunnen komen en kunnen experimenteren met gevoelens zoals teleurstelling en vreugde, waardoor ze op latere leeftijd weten hoe ze met bepaalde situaties kunnen omgaan.

6. Criteria

De finale criteria of ontwerpeisen zijn opgesteld op basis van alle voorgaande data en zijn getoetst geweest bij de werking en doelgroep. Deze zijn dan ook terug te vinden bij de conclusies en discussie.

Conclusies en discussie

1. Spel op het woonwagenterrein

De kinderen vonden het lastig om een antwoord te geven op de vraag 'Wat is spel?' Dit is niet vreemd, want spel is een ruim en moeilijk definieerbaar begrip, wat ook bleek uit literatuur van Martens (2023).

Toch kan spel zeker een meerwaarde betekenen op het terrein. De bewoners gaven immers zelf aan dat spelen goed is voor kinderen. Ze konden enkel niet beargumenteren waarom. Dit valt wel met literatuur te verklaren. Zo draagt, volgens The LEGO Foundation (z.d.), spelen bij tot cognitieve, creatieve, fysieke en sociaal-emotionele ontwikkeling.

Met andere woorden sociaal-emotioneel leren zit verweven in spelen. Om hiertoe te komen, moet er een stimulerende context aanwezig zijn, wat Martens (2023) ook aankaartte. Dat hebben deze kinderen weinig of niet gekend, waardoor het moeilijk is om in het leven te staan.

Dit impliceert dat er spelmogelijkheden moeten worden aangeboden, zowel in de vorm van materiaal als begeleiding. Op die manier leren kinderen met zichzelf en elkaar omgaan.

Op vlak van attributen is het belangrijk om er voldoende variatie en uitdaging in te steken. Dit stemt overeen met de flow-theorie (Csikszentmihalyi, 2014).

De speeltoestellen die, mits ze uitdagend genoeg zijn, best geïntegreerd worden, zijn: een glijbaan, klimtoestel en nestschommel.

Andere mogelijkheden zijn: een wip, draaischijf en trampoline.

Naast spelmogelijkheden vragen de kinderen naar sportaccommodaties en dan voornamelijk voetbal. Daarnaast zou basketbal en pingpong een optie kunnen zijn.

Hierbij moet er rekening gehouden worden met de grootte van het plein, de duurzaamheid van de producten én de veiligheid van de kinderen en omgeving.

Wat veiligheid betreft zijn er twee aspecten die aandacht vereisen.

Ten eerste moet het veilig zijn voor de caravans en chalets, het symbool van hun cultuur (Minderhedenforum, z.d.). Ze hebben het financieel niet breed, waardoor schade aan hun woning niet zomaar hersteld kan worden. Een omheining rond het speelplein is dus geen overbodige luxe.

Ten tweede zou een zachtere ondergrond, zoals nep gras of rubberen matten, gepast zijn, zodat kinderen properder en veiliger kunnen spelen.

Netheid is bovendien een element dat belangstelling verdient. Een manier om vuil op te bergen is een belangrijk criteria. Dit zorgt voor een positieve uitstraling.

Tot slot moet er ingezet worden op het creëren van een ontmoetingsplaats voor volwassenen. Enerzijds omdat ze graag samen zijn, wat ook aangehaald werd in de literatuur van het Minderhedenforum (z.d.) en Reidsma et al. (2020). Anderzijds om hun kinderen in het oog te kunnen houden tijdens het spelen.

2. Mobile School

Het zou een goede zaak zijn om StreetSmart Wheels een plaats te geven op het speelplein. Mobile School zet zich namelijk in voor straatkinderen in de ruime zin van het woord. Meestal worden straatkinderen door de meerderheid als 'negatief' beschouwd. Dus woonwagenkinderen vallen er op die manier ook onder.

Mobile School heeft bovendien een andere visie op educatie. Zij maken gebruik van het concept 'spelenderwijs leren', waarbij spel als instrument wordt gebruikt om tot leren te komen, omdat dit laagdrempeliger is.

Belangrijk is wel om te vermelden dat de mobiele school aanvullend is en niet dient ter vervanging van het formele onderwijs.

Uit resultaten van FRA (2020) bleek dat slechts 39% van alle woonwagenbewoners in België naar school gaat. Dit indiceert niet dat ze positieve ervaringen beleven. Hier probeert de mobiele school op in te spelen. Deze aanvullende werking is dus net voor zowel schoolgaande als niet-schoolgaande woonwagenkinderen heel relevant.

Als er dan verder vanuit de ZDT (Ryan & Deci, 2000) wordt gekeken, kan er geconcludeerd worden dat er een wisselwerking is tussen spel én autonomie, verbondenheid en competentie. Om spel te realiseren, moet er ingezet worden op deze behoeften. Anderzijds kunnen kinderen groeien in deze elementen door te spelen. Mobile School zet in op al deze behoeften.

Ten eerste vertrekt de visie van de mobiele school vanuit een sociaal-emotionele insteek. Ze willen immers de eigenwaarde van de persoon versterken. De focus ligt hierbij voornamelijk op **autonomie**. Binnen het CASEL Framework betreft dit de ik-competenties. Het gaat onder meer over het leren wie je bent in je sterktes en zwaktes, tonen van verantwoordelijkheid, nemen van initiatief, het ontwikkelen van interesses en doelgerichtheid ... (CASEL, z.d.; UNESCO, 2020; van Overveld, 2023).

Daarnaast zorgt de mobiele school voor een sfeer van **verbondenheid** door het samen zijn en spelen.

Op het terrein heerst er al een zekere onderlinge solidariteit, wat het Minderhedenforum (z.d.) en Reidsma et al. (2020) ook al beschreven. Desondanks blijft het noodzakelijk om in te zetten op verbondenheid en vertrouwen.

Bovendien werkt Mobile School niet met instituties, want die richten zich op het negatieve. Datgene wat woonwagenbewoners dus ook ervaren (Huyghe, 2017; Minderhedenforum, z.d.; Reidsma et al., 2020; Visser et al., 2022).

Door geen gebruik te maken van instituties kunnen jeugdwerkers en bewoners makkelijker in relatie treden en vertrouwen opbouwen. StreetSmart Wheels en spel faciliteert daarin.

Belangrijk is wel om hen te blijven ondersteunen, want eenmaal de band een beetje losgelaten wordt, moet de jeugdwerker opnieuw beginnen. Daarom dat Mobile School duurzaamheid nastreeft en als voorwaarde stelt dat er stevige structuren in de lokale werking aanwezig zijn.

Tot slot wordt de **competentie** aangesterkt, doordat Mobile School inzet op het ontwikkelen van eigenwaarde. Als de jongere namelijk een eigen activiteit tot een goed einde brengt, dan groeit de competentie.

De mobiele school legt dan ook de focus op wat ze wel kunnen. Ze zorgen ervoor dat de jongeren hun talenten kunnen ontdekken en ontplooien. Dit strookt met de visie van de woonwagenwerking en komt overeen met de empowermentgedachte van Van Regenmortel (2002, p.76).

Naast het vervullen van de psychologische behoeften uit de ZDT, houdt Mobile School zich bezig met de sociaal-emotioneel ontwikkeling. Kinderen komen in aanraking met: teamsfeer, samenwerken, regels en instructies opvolgen, beurt afwachten, samen spelen, omgaan met winst en verlies ... Deze vaardigheden komen voornamelijk overeen met de jij- en wij-competenties (CASEL, z.d.; UNESCO, 2020; van Overveld, 2023).

Met behulp van specifieke panelen rond sociaal-emotionele ontwikkeling, kan hier nog dieper op worden ingegaan.

Deze panelen zijn aangepast aan het niveau, cultuur en context. Zo kunnen de panelen in het Nederlands en Frans vertaald worden en kunnen er chalets en caravans in verwerkt worden. Hierdoor ervaren de kinderen meer aansluiting.

3. Algemeen

Er kan dus geconcludeerd worden dat spel aanbieden, leren bevordert, ook op sociaal-emotioneel vlak. Deze aangeleerde vaardigheden kunnen ze in het latere leven hanteren om in de ruimere maatschappij te functioneren. Bovendien draagt ook de uitstraling van een speelterrein bij tot een positievere beeldvorming.

Aanbevelingen

Dit onderzoek richtte zich op de huidige Leuvense woonwagenbewoners. Hiervan is slechts een klein deel bevroegd. Om meer zicht te krijgen op de wensen van andere bewoners is het aangeraden om hen ook te bevroegen.

Daarbij kwam aan het licht dat de jonge tienermoeders ook geïnteresseerd zijn om het speelterrein te gebruiken. Hier kan in verder onderzoek aandacht aan besteed worden.

In dit artikel werden ontwerpeisen voor een speelterrein onderzocht en voorgesteld. Deze zouden een meerwaarde kunnen betekenen voor zowel de bewoners als de maatschappij. Om dit te verwezenlijken, zal Stad Leuven middelen moeten voorzien. Om ook de mobiele school tot zijn recht te laten komen, zal er een nieuwe en duurzame structurele werking overwogen moeten worden.

Dankwoord

Om dit artikel tot een goed einde te brengen, heb ik steun gehad aan enkele mensen. Deze wil ik graag bedanken.

Als eerste wil ik mijn stageplaats bedanken. Zij hebben mij de kans gegeven en de nodige ondersteuning geboden om dit te verwezenlijken.

Vervolgens bedank ik mijn BAP-coach, Karel Moons, die mij gedurende mijn hele traject heeft bijgestaan met constructieve feedback en hoop.

Ook Sander Degeling van Mobile School wil ik even in de kijker zetten, omwille van het verrijkende en verbredende expertinterview.

Daarnaast betuig ik dank aan mijn medestudenten.

Tot slot wil ik mijn ouders in de bloemetjes zetten. Zij hebben mij in elk moment van deze opleiding gesteund en zijn altijd in mij blijven geloven.

Literatuurlijst

Agentschap Opgroeien. (2023). *Samenwerken met Roma* [Inspiratiebundel]. Geraadpleegd op 15 oktober 2023, van https://www.opgroeien.be/sites/default/files/tool-documents/informatiebundel-amenwerken-met-romagezinnen_april2023.pdf

Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. (1989). *Verdrag inzake de Rechten van het Kind Aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989*. Geraadpleegd op 11 november 2023, van https://kinderrechten.be/sites/default/files/kinderrechtenverdrag_nederlandse_vertaling.pdf

Art. 3, tweede lid Decr.VI. 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid, BS 26 juli 2013.

Caritas Vlaanderen. (2022). *Woonwagenbewoner: Juridische Gids* (1). Brussel: Licap-Halewijn nv.

CASEL. (z.d.). *Fundamentals of SEL*. Geraadpleegd op 1 januari 2024, van <https://casel.org/fundamentals-of-sel/>

CASEL. (z.d.). *What Is the CASEL Framework?* Geraadpleegd op 1 januari 2024, van <https://casel.org/fundamentals-of-sel/what-is-the-casel-framework/>

Coemans, S. (z.d.). *Verdieping – Het inzetten van arts-based methoden in onderzoek met kinderen en jongeren* [Presentatieslides Praktijkonderzoek I]. Heverlee: Sociale School Heverlee.

Csikszentmihalyi, M. (2014). Play and Intrinsic Rewards. *Flow and the Foundations of Positive Psychology* (pp. 135-153). Springer: Dordrecht. Geraadpleegd op 7 januari 2024, van https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-017-9088-8_10

Danckaers, T. (2019). Vlaanderen schrapt woonwagenbewoners uit integratiebeleid. *Mondiaal Nieuws*. Geraadpleegd op 12 november 2023, van <https://www.mo.be/interview/woonwagenbewoners-geschrap-uit-Vlaams-integratiebeleid>

De Coster, T. (2023). Kennisclip 6, deel 1. Welzijn in onderwijs. Wat als leren moeilijk gaat? [Presentatieslides Complexe Opvoedingssituaties II]. Heverlee: Sociale School Heverlee.

Einsiedler, W. (1991). *Das Spiel der Kinder. Zur Pädagogik und Psychologie des Kinderspiels*. Bad Heilbrunn: Verslag Julius Klinkhardt.

European Union Agency For Fundamental Rights. (2020). *Roma and travellers in six countries* [Survey]. Luxemburg: Publications Office of the European Union. Geraadpleegd op 14 oktober 2023, van https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-roma-travellers-six-countries_en.pdf

European Union Agency For Fundamental Rights. (2020). *Roma et gens du voyage en Belgique* [Country Sheet]. Luxemburg: Publications Office of the European Union. Geraadpleegd op 14 oktober 2023, van https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-roma-and-travellers-survey-country-sheet-belgium_fr.pdf

Gecoördineerd politiereglement. (2023, 25 september). Stad Leuven. Geraadpleegd op 2 december 2023, van https://www.leuven.be/sites/leuven.be/files/documents/2023-10/PR20230925_Wijziging_1.1.6_Openbare%20orde%20en%20veiligheid_Beledigingen%20%28met%20bijlagen%29-web.pdf

Gray, P. (2015). Studying play without calling it that. In: J. Johnson, S. Eberle, Th. Hendricks, D. Kushner (Eds.). *The handbook of the study of play* (pp. 121-138). Lanham: Rowman & Littlefield.

- Huizinga, J. (1949). *Homo Ludens. A Study of the play-element in culture*. Routledge & Kegan Paul.
- Huyghe, T. (2017). *Fundamenten voor een evenwichtige preventiepiramide i.v.m. schoolverzuim* [Scriptie]. Geraadpleegd op 14 oktober 2023, van <https://woonwagenbewoners.be/wp-content/uploads/2022/02/Fundamenten-voor-een-evenwichtige-preventiepiramide-i.v.m.-schoolverzuim.pdf>
- JES. (z.d.). *Lomap: Capture the neighborhood*. Geraadpleegd op 10 februari 2024, van https://demos.be/sites/default/files/lomap_publicatie.pdf
- Kinderrechtencommissariaat. (2014). *Kinderen van woonwagenbewoners: kinderen op de tocht* [Knelpuntnota]. Geraadpleegd op 11 november 2023, van https://www.kinderrechten.be/sites/default/files/2014_2015_1_knelpuntnota_kinderen_van_woonwagenbewoners.pdf
- Martens, R. (2023). *We moeten spelen: wat onderwijs aan een verkenning van onze natuur heeft* (derde druk). Leuven: Uitgeverij LannooCampus.
- Michelbrink, F. (2016). *Handboek praktijkgericht onderzoek. Zorg, welzijn, wonen en werken* (derde druk). Amsterdam: SWP.
- Minderhedenforum. (z.d.). *Handvaten voor hulpverlening aan Rondtrekkende woonwagenbewoners* [Brochure]. Geraadpleegd op 14 oktober 2023, van <https://www.minderhedenforum.be/actua/detail/brochure-handvaten-voor-hulpverlening-aan-rondtrekkende-roms>
- MobileSchool.org. (2022). *Annual Report 2022*. Geraadpleegd op 2 januari 2024, van <https://www.mobileschool.org/our-impact>
- MobileSchool.org. (z.d.). *Leren van en op straat*. Geraadpleegd op 2 januari 2024, van <https://www.mobileschool.org/>
- MobileSchool.org. (z.d.). *StreetSmart Wheels*. Geraadpleegd op 2 januari 2024, van <https://www.street-smart.be/products/streetsmart-wheels>
- Payton, J., & Weissberg, R. P., & Durlak, J. A., & Dymnicki, A. B., & Taylor, R. D., & Schellinger, K. B., & Pachan, M. (2008). *The Positive Impact of Social and Emotional Learning for Kindergarten to Eighth-Grade Students: Findings from Three Scientific Reviews*. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning. Geraadpleegd op 1 januari 2024, van <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED505370.pdf>
- Reidsma, M., Juchtmans, G., Chakkar, S., & De Cuyper, P. (2020). *Rondtrekkende woonwagenbewoners. Een overzicht van de leefomstandigheden van rondtrekkende woonwagenbewoners en bestaande initiatieven ter ondersteuning* [Onderzoek in opdracht van het Agentschap Binnenlands Bestuur van de Vlaamse Overheid, HIVA-KU Leuven]. Geraadpleegd op 14 oktober 2023, van https://hiva.kuleuven.be/nl/nieuws/docs/Rondtrekkende_woonwagenbewoners_Rapport_ZL730757.pdf
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78. Geraadpleegd op 5 januari 2024, van https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2000_RyanDeci_SDT.pdf
- The LEGO Foundation. (z.d.). *Play unlocks essential skills*. Learning Through Play. Geraadpleegd op 5 januari 2024, van <https://learningthroughplay.com/why-play/play-unlocks-essential-skills>

- UNESCO. (2020). *Rethinking Learning: a review of social and emotional learning for education systems*. New Delhi: UNESCO MGIEP. Geraadpleegd op 2 januari 2024, van https://d1c337161ud3pr.cloudfront.net/files/%2Fc1178d56-5c72-460b-bd58-02bfba9a6abd_RL_Rethinking%20Learning%20-%20A%20Review%20of%20Social%20and%20Emotional%20Learning%20For%20Education%20System.pdf
- Unia. (2017). *De onderwijsdeelname van kinderen van woonwageneigenaren in België*. Geraadpleegd op 11 november 2023, van [https://www.unia.be/files/Documenten/Aanbevelingen-advies/De onderwijsdeelname van kinderen van woonwageneigenaren.pdf](https://www.unia.be/files/Documenten/Aanbevelingen-advies/De_onderwijsdeelname_van_kinderen_van_woonwageneigenaren.pdf)
- van Daele, S., & Piessens, A. (2021). *Onderweg. Hoe kinderen op de vlucht hun schooltijd en hun vrije tijd beleven*. Antwerpen: Karel de Grote Hogeschool.
- van der Donk, C., & van Lanen, B. (2019). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn* (derde druk). Bussum: Coutinho.
- van der Ploeg, L., & Blokhuis, A. (2008). *Wat je speelt ben je zelf: Over spel en spelbegeleiding met specifieke aandacht voor mensen met een verstandelijke beperking*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum. Geraadpleegd op 5 januari 2024, van <https://link.springer.com/book/10.1007/978-90-313-6949-2>
- Van der Vaart, G. (2021). Aantrekkingskracht en uitdagingen van creatieve onderzoeksmethoden. *Kwalon*, 26, 123-134.
- Van Hove, G. (2008). Arts-based research: Een meer dan noodzakelijke aanvulling voor de sociale wetenschappen. *Momenten*, (3), 24-33.
- van Overveld, K. (2023). *SEL: Sociaal-emotioneel leren als basis* (vijfde druk). Pica.
- Van Regenmortel, T. (2002). *Empowerment en maatzorg. Een krachtgerichte psychologische kijk op armoede*. Leuven: Acco.
- Verbeek, B. (z.d.). HC3: systeemtheoretisch kader [Presentatieslides Complexe Opvoedingssituaties I]. Heverlee: Sociale School Heverlee.
- Visser, B., Godefroidt, E., Wouters, F., Devos, L., & Hottart, N. (2022). *Onderzoek naar de rol van de jeugdrechter en de jeugdconsulenten in de activering van de Leuvense Rom-gemeenschap in het onderwijs* [Eindwerk]. Vrije Universiteit Brussel.
- Vlaamse Overheid. (2008). *Onderwijs in Vlaanderen*. Geraadpleegd op 11 november 2023, van https://nl.participate-autisme.be/sites/default/files/H_Onderwijs%20in%20Vlaanderen1_1.pdf
- Woonwageneigenaren. (z.d.). *Missie en Visie*. Leuven: Dienst Diversiteit en Gelijke Kansen.